

Asia: VN/26649/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta Kansalliseksi metsästrategiaksi (KMS2035)

Luku 2: Toimintaympäristö

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 2: Toimintaympäristön muutos

Kokonaisuudessaan strategialuonnos on tiivis ja selkeä rakenteeltaan. Myös kielen osalta se on ihailtavan yleiskielinen. Metsien tuottamien moninaisten ekosysteemipalveluiden merkitys on tunnistettu. Myös uusien ja kehittyvien teknisten ratkaisujen, kuten täsmämetsätalouden, mahdollisuuksia tuotu hyvin esiin. Toisaalta rinnalle tarvitaan myös tutkimusta ja koulutusta sekä toimintaa kuvaavia mittareita kokonaisvaltaisemman metsätalouden edistämiseksi.

Metsäsektorin jalostusasteen ja lisäarvon kohottaminen ovat keskeisiä kysymyksiä paitsi taloudellisen kannattavuuden mutta myös hyväksyttävyyden näkökulmasta. Eri tavoitteiden yhteensovittamiseksi tulisi vähemmästä saada enemmän jalostusarvoa, mm. kiertotalouden avulla. Tätä voisi miettiä yhdeksi tavoitteeksi.

Jää epäselväksi, miten metsien nettonielun kehitys, joka on julkistettu kasvihuonekaasupäästöjä koskevana pikaennakkona, otetaan huomioon strategiassa. Hiilivarastojen ylläpitämisen ja kasvattamisen syvällisempi ja monipuolisempi pohdinta olisi erityisen tärkeää. Kysymys on merkittävä monella tapaa: metsien eri käyttömuotojen yhteensovittamisen haaste kasvaa puun lisääntyvän käyttöpaineen ja toisaalta VMI:n osoittaman mahdollisesti pysyvän kasvun tason madaltumisen näkökulmasta. Nettonielun vuosittainen vaihtelu on hakkuiden vaihtelun vuoksi suurta, mutta metsien kasvun hyytyminen voi vaarantaa useita metsien käytön kestävyteen liittyviä tavoitteita. Tämä voi vähentää metsien käytön hyväksyttävyyttä. Jää jossain määrin epäselväksi miten nyt ehdotetut toimet suhtautuvat tähän haasteeseen, ts. mitkä ovat toimenpiteiden tavoitellut vaikutukset ja mittakaava.

Yleisemmällä tasolla todetaan, että ulkoapäin tulevat paineet vaikeuttavat metsäpolitiikan yhteensovittamista. Näin varmasti on (ja tuleeekin olla), sillä paineet johtuvat yhteiskunnan, talouden ja ympäristön muutoksista, joille metsäala ei voi olla immuuni. Metsäalalle on tärkeää esittää keinoja, joilla metsäala omista lähtökohdistaan käsin aloitteellisesti tarjota ratkaisuja paineisiin.

Megatrendit on kuvattu ansiokkaasti. Olisi kuitenkin tärkeää luoda tiiviimpi kytkös käsillä olevien kriisien ja strategian välille. Nyt toimintaympäristön haasteet ja kriisitietoisuus eivät täysin välity toimenpiteiden tasolle.

Kohdassa 1.2. on tuotu esille uhanalaiskehitys. Kappaletta 2.1.3 Ympäristöön liittyviä muutostekijöitä olisi kuitenkin syytä laventaa ja nostaa esiin uhanalaisuuskehitystä ja mahdollisuuksia muuttaa sen suuntaa myös Suomessa, jota strategia koskee. Tuoreimman Suomen lajien uhanalaisuusarvioinnin (2019) mukaan lajien uhanalaistumiseen ovat vaikuttaneet merkittävimmin metsäelinympäristöjen muutokset, jotka ovat ensisijainen uhanalaisuuden syy 733 lajille. Metsästrategialla on merkittävä mahdollisuus vaikuttaa luontotyyppien kehitykseen mm. metsien uudistamis- ja hoitokäytäntöjen, ojituskäytäntöjen, sekä vesien rehevöitymiseen liittyvien toimien kautta. Lajien uhanalaistumiskehitykseen strategialla voi vaikuttaa suotuisasti painottamalla mm. luonnonhoitotoimia, jatkuvaa kasvatusta turvemaidella, metsätalouden vesistö päästöjen minimoimista, suojelualueiden määrän kasvua ja kytkeytyneisyyttä. Kehitykseen voidaan vaikuttaa myös panostamalla neuvontaan ja koulutukseen sekä metsänomistajien mahdollisuuksiin saada monipuolisesti tuottoa metsästään

1.3. ympäristöön liittyvät muutostekijät. IPCC ja IPBES yhteisraportissaan korostavat kokonaisvaltaista lähestymistapaa ilmastonmuutoksen, luontokadon ja liikakulutuksen ratkaisemiseksi. Kokonaisvaltaista lähestymistapaa tulisi selkeämmin soveltaa myös metsätalouteen.

Kohdan 2.2.1 jo otsikossa voisi mainita myös EU-politiikat, sillä lähes koko kappale käsittelee niitä. Strategian aikajänne huomioiden yksittäisten ajankohteisten aloitteiden listaaminen ei ole tarpeen, mutta esimerkiksi monimuotoisuuden suojelua ja ennallistamista koskevat merkittävimmät aloitteet olisi syytä tunnistaa tekstissä. Tarkentavana yksityiskohtana, että puun tuonti Venäjältä käytännössä loppui vasta kesällä 2022.

2.2.2. miten KMS:n ja muiden strategioiden johdonmukaisuutta seurataan ja tarvittaessa vahvistetaan. 2.2.5. Metsien ja luonnon tarjoamat terveysvaikutukset käsittävät laajan ja suurelta osin vielä kartoittamattoman kokonaisuuden. Tämä voi tarjota merkittävässä määrin uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Sektorit ylittävää tutkimusta metsäluonnon monipuolisista vaikutuksista ihmisten terveyteen tarvitaan lisää.

2.2.6. Luonnonhoito on keino edistää uusia metsien käyttömuotoja. On tärkeää löytää valtion toimien lisäksi myös markkinapohjaisia ratkaisuja monimuotoisuuden edistämiseen. Luonnoksen mukaan metsänomistajista vajaa neljännes näkee luontoarvojen turvaamisen lisäämisen

yksityismetsissä tarpeellisenä. Tätä tulosta tulisi arvioida tarkemmin ja pohtia keinoja lisätä luonnonarvojen vahvistamisen houkuttelevuutta.

Kappaleessa 2.2.6. todetaan, että noin neljännes Suomen puuntuotannon metsämaasta on suometsiä ja mainitaan suometsien kokonaisvaltainen hoito. Turvemaametsien käytön pohtiminen on erittäin tärkeää, paitsi puuntuotannon, myös suoluonnon laadun parantamisen, hiilivarastojen ja vesistövaikutusten näkökulmasta.

Luku 3: Tahtotila

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Visio - Kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille

Hyvinvointitalous on hyvä lähtökohta strategialle. Toisaalta visio korostaa sitä, että kyseessä on kasvustrategia, mikä toteutustavasta ja valituista toimenpiteistä riippuen saattaa luoda lisähaasteita erityisesti ekologisen kestävyysnäkökulmasta. Tavoite on yleisemmälläkin tasolla haastava, sillä aiemmin kuvatut megatrendit ilmastonmuutos, luontokato ja ylikulutus asettavat kestävyys ja talouskasvun kytköksen koetukselle. Jotta hyvinvointitalous voidaan turvata, tulee näitä treندهjä pyrkiä ratkaisemaan kokonaisvaltaisesti luonnon kantokyvyn rajoissa (Kestävä kehitys ja Agenda2030)

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Strategiset päämäärät ja tavoitteet

Kestävyysnäkökulmasta kokonaisvaltainen turvaaminen voisi näkyä selkeämmin strategisten tavoitteiden muotoilussa. Nyt tavoitteet ovat pitkälti samat kuin KMS 2025 päämäärät. Teemat ovat edelleen tärkeitä, mutta eivät täysin heijastele niitä merkittäviä toimintaympäristön muutoksia, joita luonnoksessa on kuvattu. Myönteisiä uusia painistealueita ovat tiedolla johtamisen ja osaaminen sekä riskienhallinnan korostuminen. On positiivista, että nuoret on tunnistettu merkittäväksi ryhmäksi. Toisaalta heidän rooliaan tulisi pohtia myös laajemmin kuin vain viestinnän kohderyhmänä.

Luku 4.1 Hankesalkku ja 4.2 Kärkihankkeet

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 4.1: Hankesalkku ja 4.2: Kärkihankkeet

Hankesalkun muotoilussa on onnistuttu varsin hyvin. Valitut teemat antavat mahdollisuuden laajaan kokonaisvaltaiseen kestävyysnäkökulmaan edistämiseen. Tätä lähestymistapaa voisi pohtia tarkemmin myös strategisten tavoitteiden suhteen. Metsien elinvoimaisuus ja sopeutumiskyky ovat tärkeitä teemoja, ja ne toistuvat sekä metsien kasvun että elonkirjon kärkihankkeissa, joten niiden synergiaa voisi avata tarkemmin. Monimuotoisuuden kasvua lisääviä ja tuhoriskejä torjuvia vaikutuksia ei täysin tunnisteta ja monimuotoisuustoimia esitetään lähinnä velvoitteiden täyttämisen näkökulmasta. Jotta monimuotoisuustoimia ei yleisesti nähtäisi tulonmenetyksinä vaan mahdollisuutena lisätä kasvua ja metsien resilienssiä, metsästrategia tarjoaa oivan mahdollisuuden aloittaa tämä keskustelu.

Toimenpiteet ovat pääosin perusteltuja ja ne on laadittu laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Monissa ehdotetuissa toimenpiteissä (esim. lannoitus, luonnonhoito, vesiensuojelu suometsät ja sekapuustoisuus) voisi tutkimuksen ja kehittämisen - jotka itsessään ovat tärkeitä ja niitä on syytä jatkaa - sijaan tähdätä rohkeammin tulosten käyttöönottoon ja skaalaamiseen. Viime vuosina on KMS:n ja Hiilestä kiinni -ohjelmien puitteissa toteutettu lukuisia T&K&I -hankkeita joiden jalkauttaminen tulee olla lähivuosien ensisijainen prioriteetti.

Toimenpiteiden vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta olisi myös hyvä pohtia, jotta mahdollisesti tarpeen olevasta priorisoinnista ja/tai toimenpiteiden aikataulutuksesta olisi selkeämpi käsitys. Nyt vaikutusten osalta on vaikeaa arvioida konkretiaa, lukuja, pinta-aloja tai euroja.

Lisähuomioita:

- Maankäytön muutosmaksu on merkittävä askel metsien suojelemisen vahvistamiseksi. Käynnissä olevan valmistelun pohjalta laadittavan instrumentin käyttöönottoa ja toimeenpanoa tulee edistää siten, että se laaja-alaisesti ja vaikuttavasti ohjaa maankäyttöä ehkäisten tarpeetonta metsien raivaamista.
- Toimenpiteissä esitetään, että lisäämällä nuorten metsien hoitoa hiilensidonta lisääntyy. Tosiasiallisesti hiiltä sitoutuu metsään eniten silloin kun se jätetään rauhaan, ts. annetaan biomassan kasvaa. Sen sijaan taimikonhoito ylläpitää puuston elinvoimaisuutta ja parantaa puutavaran laatua. Em. hoitotoimenpiteitä kannattaa kokonaisuuden näkökulmasta varmasti tehdä myös jatkossa, mutta ei perustellen niin, että niillä lisättäisiin hiilensidontaa.
- Suometsiä koskeviin toimenpiteisiin tulisi harkita lisättäväksi turvemaiden käytön tiekartan ja jatkuvapeitteisen kasvatuksen edistämisen turvemailla.
- Markkinaehtoiset toimintamallit tulisi nostaa keskeisemmin tavoitteeksi monimuotoisuutta vahvistavien toimenpiteiden rahoituspohjan laajentamiseksi.
- Metsäalan uudistamisen osalta olisi perusteltua edistää luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen (hiilintä, sopeutuminen) koulutuksen lisäämistä erityisesti metsäammattilaisten täydennyskoulutukseen.

Muuta kommentoitavaa

Muuta kommentoitavaa

Asian merkittävyys huomioiden tulisi vielä harkita strategian esittämistä myös valtioneuvoston ja/tai Eduskunnan käsittelyyn, jotta sen käsittely olisi linjassa muiden maankäyttösektoria koskevien strategioiden ja suunnitelmien kanssa.

Torniainen Tatu
Sitra